

MAGYAR NYELV ÉS IRODALOM

1. MINTAFELADATSOR

EMELT SZINT

Az írásbeli vizsga időtartama: 240 perc

2015

SZÉCHENYI 2020

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

Fontos tudnivalók

Tisztelt Vizsgázó!

A rendelkezésére álló 240 perc alatt három feladatot kell megoldania:

- 1) Szövegértési és nyelvi-irodalmi műveltségi feladatsor
- 2) Műértelmező szöveg alkotása
- 3) Reflektáló szöveg alkotása

Ossza be a 240 percet úgy, hogy mind a három feladatra legyen elég ideje!

Alaposan olvassa el a feladatokat, kérdéseket, szempontokat!

Bátran fogalmazzon önálló véleményt, ha azt kéri a feladat!

Írásait gondosan szerkessze, helyesírását ellenőrizze a szótárból, ha bizonytalan!

Jegyzeteket, vázlatot készíthet, de ügyeljen, hogy azok elváljanak a kész fogalmazásoktól!

Eredményes munkát kívánunk!

Szövegértési és nyelvi-irodalmi műveltségi feladatsor

Olvassa el figyelmesen a következő szöveget, majd válaszoljon a kérdésekre, oldja meg a feladatokat!

V. Nagy Viktória: *Aktuális ókor*

Időnként újra kell fordítani az ókori drámákat, hogy közelebb kerülhessenek a mai nézőkhöz – vallja Karsai György klasszika-filológus, tanszékvezető egyetemi tanár, akinek nyersfordítását használta fel Térey János Euripidész Oresztészének új fordításához. A darabot Alföldi Róbert állította színpadra a Nemzeti Színházban.

[...]

– **Miért távolodtunk el az ókori daraboktól? Ilyen sokat jelent az a 2500 év, ami a születésük óta eltelt? Vagy már nem vagyunk kíváncsiak ezekre a hősökre?**

– Alapvetően a lustaság az oka. Jó tudni, hogy ezek a drámák léteznek, de könnyebb betenni a köteteket a vitrinbe, és azt mondani, hogy mindez régen történt, úgysem tudunk mit kezdeni velük. A legtöbb embernek ezek a szövegek érthetetlenek; ők csupán annyit látnak, hogy a történetek oszlopcsarnok előtt játszódnak, görögös ruhában, a kar rohangál, a görög mitológiából előlépett hősnők és hősök pedig rettentően-magasztosan szenvednek, elbuknak, elpusztulnak. Pedig ha „leporoljuk” e tragédiákat, nagyon jó színházat lehet csinálni belőlük.

– **A külföldi színházak inkább játsszák az antik szerzőket?**

– Az eltávolodás mindenhol érezhető. Valamelyest ismerem a francia, a német, az olasz, a holland, a belga, a román, a lett, a litván és orosz színházi élet ez irányú mozdulatait, ám ott sem túl sűrűn próbálkoznak. Születik néha egy-egy izgalmas Oreszteia, Antigoné, Alkésztisz vagy Médeia, de például Franciaországban ma inkább a római színház felé tekingetnek, mivel egy kiváló klasszika-filológus nemrég újr fordította a teljes Senecát, s kiderült, hogy ezek nagyszerűen játszható, a mának szóló tragédiák.

– **A magyar színháztörténet melyik korszakában virágoztak az ókori tragédiák?**

– Nem tudok olyan hőskorról, amikor Aiszkhüloszt, Szophoklész és Euripidész egyszerre és folyamatosan játszották volna. De ma azért nem állunk annyira rosszul: az utóbbi években a Katonában bemutatták a Médeiát, a Bacchánsnőket, a Trakhiszi nőket, az Örkényben volt Élektra, a Nemzetiben műsoron van az Oidipusz király és az Oidipusz Kolónoszban. Nem beszélve a határon túli magyar színházak – elsősorban a sepsiszentgyörgyiek – kiváló előadásairól. Ám a palettát szélesíteni kellene, új, kevésbé ismert darabokkal.

– **Ehhez mire lenne szükség?**

– A színházigazgatók bátorságára és annak megfogalmazására, hogy az adott antik drámával mit akar a színház, a rendező elmondani. De sok esetben akadály a meglévő, nem mai nyelven megszólaló fordítás is – legyen az filológiai és költői szempontból bármilyen remek –, ezért néha újra kell fordítani a műveket.

– **Ahogy az Oresztésszel tették?**

– Vagy ahogy két éve, szintén Térey Jánossal újr fordítottuk a Trakhiszi nőket. Most, az Oresztésszel visszaértünk a kiindulóponthoz. A történet több mint húsz éve kezdődött, amikor a Katonában műsorra tűzték a darabot. Ennek kapcsán az Ókortudományi Társaság szervezett egy ülést, ahol Fodor Géza, az előadás dramaturgia Devecseri Gábor filológiaiag tökéletes és gyönyörű fordítását

kezébe véve bemutatta, miért nem működik a darab a színpadon. Azért, mert nem ezt a nyelvet beszéljük. Nem értettem, hogy lehet az, hogy bár a fordítás filológiailag pontos, a görög szöveg minden részlete benne van, költői is, még mindig nem elég a színháznak. Biztos a színházzal van baj – gondoltam. Most elkészült az új fordítás, ami egyben tisztelgés Fodor Géza emléke előtt is.

– Mi kell ahhoz, hogy az ember leüljön Euripidészt fordítani?

– Kell tudni ógörögül, magyarul és „színházul”. Nem vagyok költő, a költőiséget Téreyre bíztam. Kezdetben magányosan dolgoztunk, majd együtt rágtuk át magunkat a szövegen. Izgalmas volt, mindketten kellő szigorral – és persze lelkesedéssel – álltunk hozzá.

– A Devecseri-szöveg hatott?

– Vannak fordulatok, amelyeket átemeltünk Devecseritől, mert ha ő megtalálta a tökéletes megoldást, akkor bűn lett volna mást keresni. Ez nem hiúsági kérdés, sokkal fontosabb, hogy a kész szöveg érthetően, a legpontosabban és legszebben szólaljon meg. Az más kérdés, hogy a közönség hogyan fogadja majd a művet. Egy biztos: ez a szöveg olyan, amilyennek mi szerettük volna. Erre voltunk képesek annak érdekében, hogy a darab a mához szóljon, a mi nyelvünkön szülessen újjá. Szerintem egyébként normális lenne, ha – kis túlzással – minden nemzedéknek meglenne a klasszikus fordítása.

– És ha túlburjánzanak a rossz, elkorcsosult szövegek?

– Azokat ki kell szűrni; a többi már a rendező tehetségén, tudásán, lelkiismeretén és igényességén múlik. Neki kell észrevennie, hogy a szöveg mikor lépi át azt a határt, ahonnan már az értelmezését nem tudja érvényesíteni a klasszikus szerző segítségével.

– Az újrafordítás elérheti a homéroszi eposzokat, veszélybe sodorva a „jólábvértes akhájokat”?

– Nem, sőt a „rózsásujjú hajnalt” és „hókarú Nauszikaát” sem kell félteni. Jelenleg nem látok olyan tudást és felkészültséget, amely Devecseri tökéletes Homérosz-fordításait meghaladhatná – világviszonylatban sem.

– Mi lenne a következő dráma, amit újrafordítanának?

– Szophoklész Oidipusz királyát szeretnénk elővenni. A mű Babits Mihály fordításában ismert; ám két éve egy rövid részletet lefordítottam belőle, Térey János pedig megírta a költői változatot, s észrevettük, hogy Szophoklész „szálfásabb”, vadabb és karakteresebb annál, mint ahogy Babits mutatja. Az ő munkája gyönyörű, költői és pontos, csak éppen Oidipusz egyik legfőbb jellemzőjét, a féktelen nyersségét szelídíti magasztos hősiességgé.

A szöveg forrása: *Heti Válasz* 8. évfolyam 49. szám, 2008.

1. Milyen két témalehetőséget készít elő a fejszöveg? Idézzé azt a két részletet, amelyekből kiderül!

1. témalehetőség: _____

Idézet: _____

2. témalehetőség: _____

Idézet: _____

2 pont	
--------	--

2. Milyen előzmények vezettek a jelenlegi szöveg létrejöttéhez? Foglalja össze időrendben, a megkezdett négy mondatban a kérdések megválaszolásával!

1. Két évtizeddel a beszélgetés előtt _____

MELYIK SZÍNHÁZ?

MELYIK MŰ?

MILYEN FORDÍTÁSBAN?

2. Ezt követően _____

MILYEN ALKALOMMAL?

KI BESZÉLT?

MILYEN TÉMÁBAN?

3. Két évvel a beszélgetés előtt _____

MELYIK MŰ?

MILYEN FORDÍTÁSBAN?

4. A beszélgetés idején _____

MELYIK SZÍNHÁZ?

MELYIK DRÁMA?

MILYEN FORDÍTÁSBAN?

4 pont	
--------	--

3. Döntse el, hogy kiderül-e a riportalany véleménye a következő kérdésekről! Amennyiben talál választ, igazolja döntését a megfelelő válaszrészlet idézésével!

Mik az értékei az új fordításnak?

Van-e rá válasz a szövegben? IGEN – NEM

Mik az értékei Devecseri fordításainak?

Van-e rá válasz a szövegben? IGEN – NEM

Miért nehezebb újrarendőítani homéroszi eposzokat, mint a görög drámákat?

Van-e rá válasz a szövegben? IGEN – NEM

Érzékeltethető-e egy drámaszereplő személyisége a szövegfordítással?

Van-e rá válasz a szövegben? IGEN – NEM

4 pont	
--------	--

4. Fogalmazza meg néhány szóval, milyen jellemző sajátossága derül ki a szövegből

- az ókori görög színházi előadásoknak?

- _____
- _____
- _____

- az ókori görög tragédiáknak?

- _____
- _____

5 pont	
--------	--

5. „Nem tudok olyan hőskorról, amikor Aiszküloszt, Szophoklész és Euripidész egyszerre és folyamatosan játszották volna” – Indokolja meg, hogy miért épp ezt a három görög szerzőt említi együtt a tudós!

1 pont	
--------	--

6. Írjon rövid összefoglaló kivonatot a beszélgetésből a megadott vázlatpontokból! Összefoglalója 6-8 mondat terjedelmű legyen!

- az ókori darabok általános megítélése
- külföldi színházak – magyar színházi múlt
- a helyzet javításának módjai
- a fordítás jelentősége

5 pont	
--------	--

7. a) Egy-egy szó szerkezettel értelmezze, hogy mit jelentenek az aláhúzott szavak a szövegkörnyezetben!

nagyon jó színházat lehet csinálni – _____

egy kiváló klasszika-filológus nemrég újrafordította a teljes Senecát – _____

a Katonában bemutatták a Médeiát – _____

Most, az Oresztésszel visszaértünk a kiindulóponthoz – _____

4 pont	
--------	--

b) Magyarázza meg, hogy miért lehetséges a szavak efféle használata!

1 pont	
--------	--

8. „Az újrafordítás elérheti a homéroszi eposzokat, veszélybe sodorva a »jólábvértes akhájokat«?”
 a) Értelmezze egy mondatban, hogy mit jelent a „veszélybe sodorva” kifejezés!

1 pont	
--------	--

b) Döntse el, hogy a következő idézetek közül, melyik származik drámából és melyik eposzból! Két ténnyel támassza alá döntését!

A)

<p>És minek minősítsem Phoibosz trükkjeit? Oresztészt fölbujtotta: anyját ölje meg! S Oresztész épp nem öregbítve hírnevét, Ment ölni, az istennek engedelmesen. Azóta vad betegség gyötri a szegény Oresztészt ...</p>
--

B)

<p>Jaj, csak örökön az isteneket vádolja az ember: lám, Aigiszthosz is Átreidész megkért feleségét sorsa fölött elvette, s a visszajövőt meg is ölte, tudta pedig meredek veszedelmét, hisz megüzentük, Argoszölő Hermészt küldtük ki, a messzirelátót, hogy le ne dőfje a hőst, s feleségét meg sose kérje: mert hiszen Átreidészt majd megbosszúlja Oresztész...</p>
--

A) _____

B) _____

Indoklás: • _____
 • _____

2 pont	
--------	--

9.

Devecseri Gábor	Karsai György – Térey János
<p>Élektra: Nincs semmi megnevezhető vad szörnyőség, se kín, se téboly, mit reánk zudít az ég, ember-természetünk, hogy el ne bírja még. Mert lám, a boldog – és nem gúnyyal mondom ezt –, a – mint beszélik – Zeusz-nemzette Tantalosz, feje fölött függő szirtfaltól félve fél s a légben lengve éli létét, így lakol, mert – mint mondják – ember létére istenek köz-asztalánál része lett a tisztelet, mégsem fékezte nyelvét, csúnya őrület!</p>	<p>Élektra: Nincs olyan néven nevezhető borzalom Nyomor, csapás, isten kiszabta szenvedés Melynek súlyát az ember nem viselte még. Mert boldog – sorsát világért sem gúnyolom –, Zeusz állítólagos gyermeke, Tantalosz; Ki ég és föld közt leng, reszketve feje Fölött függő sziklától. Büntetése ez, Mert az istenek asztalánál ülhetett, Ember létére – s nem becsülte meg magát, Eljárt a szája: rossz ragály a fecsegés.</p>

a) Foglalja össze az idézet információi alapján Tantalosz történetének lényegét időrendben, 4-5 mondatban!

4 pont

b) „nem gúnyyal mondom ezt”

Értelmezze a szövegrészlet alapján, hogy miért hangzik el ez a kitétel!

1 pont

A továbbiakban Élektra elmondja Tantalosztól származó családja történetét. Mit sejtet a család további sorsáról az idézett mondatrészlet („nem gúnyyal mondom ezt”)?

1 pont

c) Idézza az alábbi kifejezések másik fordításbeli megfelelőjét! Pontosan csak azt a részletet idézze, amelyik megfelel a megadott idézetnek!

<i>„reánk zúdít az ég”</i>	
	<i>„Zeusz gyermeke”</i>
<i>„mint beszél”</i>	
	<i>„Büntetése ez”</i>
<i>„mégsem fékezte nyelvét”</i>	

5 pont

40 pont

Az idézetek forrását a javítási útmutató közli.

Műértelmező szöveg alkotása

Olvassa el az alábbi verset, Szabó T. Anna, kortárs magyar költő alkotását! Értelmezze a művet úgy, hogy értelmezésében vizsgálja meg az önmegszólítás jelentőségét, és értelmezze a vers egésze és az utolsó sor kapcsolatát! Állításait alátámasztó kifejtésében térjen ki a vers nyelvi-stilisztikai megoldásaira is!

A műértelmező szöveg elvárt terjedelme 400–800 szó legyen.

Szabó T. Anna: *Értsd meg*

Értsd meg magad, mint libegő, sosem-álló mozgását a fa, felhabzó felhőit az ég az őszi szélben, képlékeny hullámzását a tenger, fénymozaikját a lüktető, mindig változó metropolisz.	1 5
Értsd meg a hajad minden szálát, a bőröd pórusait, a szemed rebegését álmodban, az izmok egymásra hangolt mozgását, a sejtek önjáró dallamát, az idegekbe nyilalló vágyat, sejtelmet, gerincizzító gyönyört, fájdalmat, azt, ahogyan egy vagy a levegővel, s kiröppensz magadból minden légzéskor. Érintsd meg a földet, szorítsd a vizet a markodba, érezd benne a dobogásod. Magadban halott vagy, érezd a halottakat magadban, a lángot, értsd meg magadat, értsd meg, légy egész. Érezd magad, ahogy a tenger érzi, értsd meg magad, ahogy az ember érti, hogyan érthető legyen az érinthetetlen. És végre élsz.	10 15 20

(2006)

A szöveg forrása: Szabó T. Anna: *Villany*. Bp. 2010. Magvető Kiadó, 39. old.

Műértelmező szövegalkotási feladat	Tartalom	15 pont	
	Szövegszerkezet	5 pont	
	Stílus	5 pont	
	Nyelvhelyesség	5 pont	

Reflektáló szöveg alkotása

Olvassa el az alábbi beszélgetés-részletet!

Hankiss Elemér: Ha egyetlen mondatban kellene meghatározunk a legfontosabb különbséget ember és állat között, mi lenne az egyetlen, legfontosabb különbség?

Fehér Márta: Hajlok arra, hogy azt mondjam, hogy az öntudat vagy az önreflexió. De morfondíroztam, hogy ne a humorérzéklet válasszam-e. Már amelyik embernek van.

Pléh Csaba: Az ember képes más embereket személynek tekinteni.

Jelenits István: Az öntudatnál én is szívesen kikötnék, de ehhez hozzákapcsolnám, hogy az ember nincs kiszolgáltatva a pillanatnak, hanem emlékezik a múltra, és előrenéz a jövőre.

Csányi Vilmos: Az ember el tud képzelni nem létező dolgokat.

Az ember és az antilop. Beszélgetések a szabadságról, a szépségről és sok minden másról.

Az idézett beszélgetés kérdezője Hankiss Elemér szociológus, beszélgetőtársai Csányi Vilmos etológus, humánitológus, Fehér Márta tudományfilozófus, Jelenits István katolikus teológus, filozófus, valamint Pléh Csaba pszichológus, nyelvész.

A szöveg elolvasása után kapcsolódjon be a beszélgetésbe: válaszoljon a kiinduló kérdésre, fejtsse ki, magyarázza meg, példákkal támassza alá véleményét! Válaszában reflektáljon a beszélgetés többi résztvevőjének véleményére is!

A reflektáló szöveg elvárt terjedelme 1–3 oldal (150–450 szó).

A szöveg forrása: Hankiss Elemér et. al.: *Az ember és az antilop. Beszélgetések a szabadságról, a szépségről és sok minden másról.* Bp. 2001. Helikon Kiadó. 11. old.

Reflektáló szövegalkotási feladat	Tartalom	5 pont	
	Problémaérzékenység	5 pont	
	Gondolatmenet	5 pont	
	Nyelvi igényesség	5 pont	

Helyesírás (mindhárom feladatban)	8 pont	
Írásképe (mindhárom feladatban)	2 pont	

	Maximális pontszám	Elért pontszám
Szövegértési és nyelvi-irodalmi műveltségi feladatsor	40 pont	
Műértelmező szövegalkotási feladat tartalmi minősége	20 pont	
Reflektáló szövegalkotási feladat tartalmi minősége	15 pont	
Műértelmező és reflektáló szövegalkotási feladat nyelvi minősége	15 pont	
Helyesírás	8 pont	
Íráskép	2 pont	
Az írásbeli vizsgarész pontszáma	100 pont	

javító tanár

Dátum: _____